

arma et sagitta et ligua eorum gladius acutus'. Subiciant ergo se penitentie quorum consilio sangwis funditur, si veniam promereri voluerint. « Unde *psalmista*: »Propter¹⁷⁹ te, Domine, mortificamur tota die, estimati sumus sicut oves occisionis. « *Item Augustinus, De pen. di. 1 inquit*: » Homicidorum¹⁸⁰ ergo tria genera esse dicebat beatus Petrus et penam eorum parilem esse docebat. Sicut enim homicidas interfectores fratrum, ita detractores quoque eorum eosque odientes homicidas esse manifestabat, quia et qui occidit et qui odit fratrem suum et qui ei detrahit / homicide pariter esse demonstrantur. « *Et in c. sequenti dicit Ieronimus*: » Omnis¹⁸¹ iniquitas et oppressio et iniusticia iudicium sanguinis est: et licet gladio non occidas, voluntate tamen interficis. « *Et dicit Gwilhelmus*¹⁸², quod detractori peccatum non remittitur nisi cum revocet per omnia loca [et] ad que detraccio pervenit.

Circa predictam materiam de usura *Raymundus in titulo De usuris querit*: » Quid¹⁸³ de communitatibus quarundam civitatum, que dant pecuniam ad usuram, nunquid omnes cives sunt usurarii propter hoc et per consequens in statu dampnacionis? Responsio sic: / omnes quorum auctoritate fit vel consensu, et idem, si collegium aliquod accipit pignus in casu non concessio, ut Extra De usuris, Conquestus. «

Ex quibus dictis supra videtur posse inferri, quomodo homines huiusmodi velud heretici essent puniendi. Item patet, quod non solum est hereticus male sciens de articulis fidei vel sacramentis ecclesie, sicut sunt moderni Manichei, qui » ore¹⁸⁴ indigno corpus Christi accipiunt, sangwinem autem redempcionis nostre haurire omnino declinant, de quibus / dicit *Leo papa in Sermone Quadragesimali dominice / Reminiscere*; et heresiarche potius dici merentur omnes, pertinaciter fideles Christi verbo facto aut scripto ab huiusmodi ewangelica veritate et ab apostolorum ceterorumque fidelium primitive ecclesie praxi sive practica retrahentes sive impediens. Sed eciam ille est hereticus, qui » perversum¹⁸⁵ habet dogma. « » gignit¹⁸⁶ aut sequitur, ut *XXIII q. III Inier et c. Heresis et c. Hereticus*. Heresis enim, secundum quod exponit *Hugwicio*,¹⁸⁷ dicitur quasi elesis ab eligendo, quia illud sibi unusquisque eligit, quod melius illi esse videtur, ut Epicuri, stoyei et sicut alii, qui perversum dogma cogitantes arbitrio suo de ecclesia recesserunt.

Ergo heresis dicta est ab eleccione, quam quisque arbitrio suo ad instituendum vel eligendum vel suscipiendum eligit. *Concordat in dicto c. Heresis*.¹⁸⁸ Et manifeste ostendit eos *Crisostomus De imperfecto Mathei 1 super isto* » *Salomon autem genuit Roboam* « dicens: » In¹⁸⁹ primis quidem debilitatus est populus christianus in quibusdam scismatibus. In novissimo autem / populi cristiani quasi tempore Roboam habundante iniquitate

02 voluerint: voluerunt *M* — 05 Homicidorum *CM Fr.*: Homicidarum *U* — 06 parilem: similem *U* — 11 tamen *om.* *U* — 15 querit *om.*: *U* — que *em. sec. Raymundum*: qui *UCM* — 16 sunt usurarii: usurarii sunt *U* — 17 in statu dampnacionis: instat enim dampnacio *M*: in statu dampnandorum *Raymundus* — 18 et idem: ibidem *U* — aliquod: aliquid *U* — 19 non concessio: non concessa *M* — 20 homines huiusmodi: omnes huiusmodi *M* — 23 Manichei: Monachei *M* — 26 omnes: omnes homines *U* — 27 ab apostolorum: ab *om.* *U* — 29 ille est: est *om.* *M* — 30 dogma: doctina *C* — 31 et c. Hereticus... elesis *om.* *U* — 33 illi *om.* *M* — stoyei: stoici *M* — 34 dogma: doctina *C* — 39 quibusdam: quibus *M*: quibus in quibusdam *corr. in C* — 40 tempore *om.* *M*

01 et refrigescente caritate plenius conscissus est populus cristianus, ita ut maxima pars cristianorum divideretur in hereses et faceret sibi populus episcopos quasi proprios reges et / vix paucissimi cristiani remanent in ecclesia Cristi sub Cristo. « *Hec ille. Ad idem dicit Ieronimus super epistolam ad Thytum, et ponitur XCV di.* » *Olym*¹⁹⁰ idem presbiter erat qui episcopus, et antequam dyaboli instinctu studia in religione fierent et diceretur in populis, ego sum Pauli, ego Appollo, ego autem Cephæ, communi presbiterorum consilio ecclesie gubernabantur « etc., ut ibi.

10 Attendite hic, sectarii fratresque religiosi ficti, qui dicitis » nos sumus Franciscini, nos autem Dominici, nos Celestini aut Carmelite sive Cruciferi « et sic de aliis quasi sine numero introductis sub specie pietatis et sanctitatis, qui negociantur circa populum in suis fictis verbis questum querentes, in¹⁹¹ ypocritici loquentes mendacia de eorum falsis indulgenciis et per dulces sermones ex fabulis conpositos seducentes corda innocentium dicentesque, quod ipsi sunt ecclesia sancta et tenere cum ecclesia sancta et debere credere in papam, in sanctos, nescientes proprie, quid est ecclesia sancta sive » credere in «, ut dicitur in *Symbulo apostolorum solum ter* » credere in «, scilicet in Deum Patrem, in Iesum Cristum Filium eius et in Spiritum sanctum. Huiusmodi enim audent / multociens verbis et factis contradicere huic articulo fidei symbolique apostolorum, scilicet » credo sanctorum communionem «, quia volunt et predicant solum suos fictos / fratres esse participes oracionum eorum ethnicarum, propter quas tamen *secundum veritatem ewangelii* » amplius¹⁹² iudicium accipient «, et eos, qui faciunt se dignos secundum doctrinam ipsorum cum inscripcionibus sive obligacionibus ad eorum sectas sive fraternitates vel in porrigendo eis dona aliqua, cum tamen dicat *psalmista* » participem¹⁹³ me fac «, Deus, » omnium timencium et custodiencium mandata tua «.

30 Attendite hic quicumque seculares mechanici / litterati et illitterati, qui vestras privatas tenetis sectas et obligaciones legi perfecte libertatis contrarias vel ad minus onerosas et illas appreciatis et honoratis cum privatis candelis, vigiliis et missacionibus nonnunquam ex huiusmodi obligacionibus sive ad hominum voluntatem vel timorem vel honorem mundanum symoniace, ypocritice a symoniacis, fornicatoribus, avarisque sacerdotibus factis. Fratres autem Iesu Cristi de ordine et religione cristiana, qui huiusmodi peccunia in predictis pompose et inutiliter consumpta debent sustentari, fame et penuria in victu et vestitu pereunt. Subdit igitur *Hugwicio*: » Nobis¹⁹⁴ ergo nichil ex arbitrio suo

01 conscissus: concisus *M*: occisus *U* — 03 populus episcopos: proprios episcopos *MPG* — reges *om.* *M* — 05 ad Thytum: ad *om.* *UM* — presbiter: presbiteria *M* — XCV di. Olym: XCV di. Olim, quod videm... *M* — 07 ego Appollo: ego sum Apollo *M* — 08 consilio: concilio *M*: concilio in consilio *corr. in C* — 10 ficti: victi *U* — nos sumus: nos *om.* *U* — 11 Carmelite: Carmeliti *CM* — 13 negociantur: et negociantur *C*: et negociatur *M* — 19 ter: cor *M* — 23 fictos: victos *U* — 26 cum inscripcionibus: ac inscripcionibus *U* — obligacionibus: oblacionibus *U* — 27 in porrigendo: in *om.* *U* — 31 legi: lege *U* — 33 et missacionibus: et *om.* *U* — 34 vel honorem: seu honorem *C*: sive honorem *M* — 35 fornicatoribus: fornicacionibus *M* — 36 de ordine et religione cristiana: de ordine religionis cristiana *U* — 38 fame et penuria: et *om.* *U* — 39 pereunt: periunt *M*

inducere licet nec eligere. Huius rei apostolos Dei habemus accionesque, 01
108r^b qui / nec ipsi quidquam ex arbitrio suo, quod induxerunt, eligebant, sed
C 111v acceptam a Cristo fideliter disciplinam / nacionibus assignaverunt.
Unde ,si angelus de celo aliter ewangelizaverit, anathema vocabitur'. «
Hec ille.

05
Ex dictis igitur Crisostomi superpositis patet, quomodo in veritate
paucissimi sunt cristiani re et nomine, verbo et opere sub Domino Iesu
Cristo manentes. O karissimi, » quam¹⁹⁵ angusta porta et arta via ducens
ad vitam, et pauci inveniunt eam «; per quam tamen contendite intrare.
Et quam » spaciosa¹⁹⁵ porta et lata via, qua ducit ad perdicionem, et 10
multi intrant per eam «, a quibus fugite.

Unde dicit *Iacobus de Voragine*: » Mayus¹⁹⁶ periculum est ceco ductorem
habere cecum quam nullum. Si enim cecus ductorem non habet, cum
baculo viam temptat. Si autem cecus ductorem cecum habuerit, secum
ille in foveam precipitat. « De hoc vide, quod dicitur *Extra De etate et* 15
*qualitate, Cum sit.*¹⁹⁷ Et vult *Crisostomus super epistolam Hebreorum*¹⁹⁸,
quod mellius est regi a nullo quam a pessimo. Ideo dicit *Apostolus II*
109r^a *Thessalonicensium II*: » Quoniam¹⁹⁹ nisi venerit / discessio primum et
revelatus fuerit homo peccati « etc., ubi innuit Apostolus, quod oportet
fieri discessionem a seductoribus et scismaticis et hereticis, de quibus 20
supra.

Qui sicut heretici secundum Crisostomum appellantur, sic in eorum
dictis et scriptis sive mandatis verbis utuntur pro hereticis, utputa
iubemus, volumus, precipiendo mandamus sub excommunicatione,
malediccione, interdicto, de quibus infra clarius patebit. Et ideo ex 25
loquela eorum manifesti sunt *Mathei XXVI* » nam²⁰⁰ et loquela tua
manifestum te facit «, » ex²⁰¹ habundancia enim cordis os loquitur «,
Mathei XII. Igitur ab excommunicatione, citacione et obediencia falsa
sive humanitas adinventum et in lege Dei non fundata predictorum
merito est discedendum (secundum doctrinam Apostoli supra) ad 30
obedienciam Cristi. /

C 112r
Secundum quod dicit *Augustinus I q. I Dominus declaravit*, duobus
modis dicitur quis sacerdos: unomodo vere, aliomodo solo sacramento:
» ut²⁰² enim quisquis sit verus sacerdos, oportet non solum sacramento,
sed iusticia quoque induatur, sicut scriptum est ,sacerdotes tui induantur 35
iusticia'. « Ideo dicitur *ibidem § Ecce*: » Notandum²⁰³ est, quod sacra-
mentum sacerdotalis promocionis pre ceteris omnibus magis accurate
109r^b et digne dandum vel suscipiendum est, quia nisi ita collatum / fuerit
M 118r desinit esse ratum. / quo non fuerit rite perfectum. « *Et sequitur*: » Istud²⁰⁴

01 Huius: Huiusmodi CM — accionesque: auctoresque M — 02 quidquam ex
arbitrio suo [inducere licet nec eligere. Huius rei apostolos Dei habemus accio-
nesque, qui nec quidquam ex arbitrio suo] quod induxerunt U — 06 igitur: istis
M — superpositis: suprapositis C: supradictis M — quomodo: quod M — 08
via om. M — 15 Extra om. U — 16 vult Crisostomus: Crisostomus vult M —
Hebreorum: ad Hebreos C: habere M — 17 regi a nullo: a nullo regi M: a nullo
in M om., postea tamen additum — 19 et revelatus: et om. M — 23 dictis et scriptis:
et om. U — 24 precipiendo: precipimus M — 25 interdicto: interdiccione U — 28
citacione bis M — 29 humanitas: humanitas M — et in lege: et om. U — 30 disce-
dendum: discendum U — supra: ubi supra M — 31 obedienciam... Dominus om.
M — 33 sacramento: sacramenta M — 34 quisquis: quis M — 39 desinit... fuerit
om. U — perfectum om. M — Istud: Illud U

01 solum non propter se solum, sed propter alios datur, et ideo necesse
est, ut vero corde et munda consciencia quantum ad se sumatur. Ad
alios vero non solum sine omni culpa sed eciam sine omni infamia
propter fratrum scandalum, ad quorum utilitatem — non solum ut
05 presint sed eciam ut prosint — sacerdotium datur. « *Hec ibi*.

Si dicit *Crisostomus Iohannis VI in fine*,²⁰⁵ quod et Iudas vocatus
ad dignitatem apostolatus et protunc fuerit bonus, quia vocacio ad
talem dignitatem respicit presentem iusticiam. *Et concordat cum eo*
Lira dicens, quod » distribucio²⁰⁶ bonorum respicit iusticiam conmutati-
vam, ut habetur II *Ethicorum*, ut alicui plus detur de honore, quanto
mayor est in virtute. Et ideo non est verisimile, quod Iudas vocatus
fuerit ad honorem apostolatus nisi tunc fuerit iustus, vel tunc cum
Cristus iustificaverit, ut esset tali honore dignus, sicut iustificavit
Matheum, quando eum vocavit ad apostolatam, ut habetur *Mathei IX*.

15 Item *Iohannis XVII* dicit *Cristus* de suis dysepulis loquens ad Patrem:
,Quos / dedisti michi, custodivi, et nemo perit ex eis, nisi filius perdi-
cionis. Et certum est, quod loquitur de perdicione, que est peccatum
mortale, quia Iudas adhuc vivebat vita corporali, et sic perierat per
peccatum mortale, postquam datus fuit Cristo per fidem a Deo Patre.

20 Et sic secundum Crisostomum licet / postea peccavit prodendo et 109v
tradendo Cristum, non contradicit isti vocacioni, quia apostoli ex sua
vocacione non fuerunt in bono confirmati, quod patet ex casu Petri,
qui post suam vocacionem Cristum negavit. Et similiter dicendum est,
quod licet Iudas tempore sue vocacionis fuerit bonus, tamen postea
25 Cristum prodendo peccavit, et extunc erat malus. Quando *Cristus*
apostolis dixit, 'nonne XII elegi et unus ex vobis dyabolus est', sua
tamen malicia non erat apostolis nota, sed soli Cristo, qui cognoscit
corda. *Cristus* tamen suam maliciam dixit in generali, ipso audiente, ne
credens suam maliciam latere sine timore malum operaretur, non
30 tamen dixit in speciali, ne extunc inverecundus factus peyor efficeretur,
secundum quod dicit Crisostomus « ubi supra.

Ideo dicitur *LXVIII di. Sicut*: » Si²⁰⁷ quis cum levi culpa ad sacerdo-
cium venit, pro culpa penitencia debet iudici, et tamen ordo servetur «,
*ubi glossa*²⁰⁸ de huiusmodi culpis allegat *V q. IIII In loco*,²⁰⁹ et ibi dicitur
35 de indiscretis vocibus, tumultibus, perturbacionibus, fabulis vanis,
risibus, discrepacionibus etc. Et dicit *glossa dicti / c. Sicut*,²¹⁰ quod C 113r
loquitur de promotis. Sed si enorme peccatum tacuisset, secus esset
secundum *Iohannem, ut L di., ubi dicitur*: » Ex²¹¹ penitentibus, quamvis
109v sit bonus clericus, non ordinetur; / si per ignoranciam episcopi factus
40 fuerit, deponatur a clero, quia se ordinacionis tempore non prodidit
fuisse penitentem. Si autem sciens episcopus ordinaverit talem, eciam

01 necesse... consciencia: necesse est vera cordis et munda consciencia U — 03 infamia: infamea M — 05 eciam om. M — 07 fuerit: fuit U — 10 ut habetur: nam ut
habetur M — II *Ethicorum*: V *Ethicorum Lira* — 12 ad honorem... fuerit om.
M — fuerit iustus: fuerat iustus U — vel tunc: vel quia tunc *Lira* — 13 iustifi-
caverit: iustificaverat M — 14 ut habetur: quod habetur C, supra lineam tamen
ut — 15 Item: Et U — 23 qui: quia M — 24 quod licet: licet quod U — 29
sine: ne ex *Lira* — operaretur: operetur U — 33 ordo: odio M — 36 etc. om.
U — Sicut bis M — 40 quia se: se om. U — 41 eciam ipse: et ipse U

ipse ab episcopatu suo, ordinandi duntaxat potestate privetur. « Et 01
secundum c. penultimum eadem di.: »Dicimus²¹² eum penitentem, qui
M 118v post baptisma / aut pro homicidio, aut pro diversis criminibus gravis-
simisque peccatis publicam penitentiam gerens sub cilicio divino fuerit
reconciliatus altario. De occulto autem peccato dic, ut habetur *Extra* 05
*De temporibus ordinacionum, Quesitum.*²¹³

Unde dicitur *XXXII di. ex Meldensi synodo*: »Nemo²¹⁴ ad sacrum
ordinem permittitur accedere, nisi aut virgo aut probate castitatis et
qui usque ad subdiaconatum unicam et virginem uxorem habuit. «
Et hoc est, quod dicit *Apostolus I Thymotei III*: »Oportet²¹⁵ ergo episco- 10
pum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium etc. *Et ad*
Thytum I dicit Paulus Thyto: »Et²¹⁶ constituas per civitates presbiteros,
sicut et ego disposui, si quis sine crimine est, unius uxoris vir « — *dicit*
Lira »scilicet²¹⁷ post baptismum. « Si autem ante baptismum habuit
uxorem et mortua fuit, non preiudicat ei quin post baptismum posset 15
ducere unam aliam, quia baptismus tollit illam irregularitatem. / De
110r^a hoc vide, quod habetur *Extra De bigamis, / Debitum, per Bernhardum*
C 113v *in glossa.*²¹⁸ Et querit *Bernhardus Extra De clericis coniugatis, Sane*:
»Quid²¹⁹ de isto, qui corrumpit uxorem suam antequam eam ducat? «
Et dicit finaliter, »quod²¹⁹ potest promoveri, quia causa impedimenti 20
cessat, quia iste non divisit carnem suam in plures. *Argumentum dicti*
c. Debitum et eodem tytulo, c. unico libri VI, et Ioannes Andree in Novella
in dicto c. Sane. Et Bartholomeus Brixiensis in dicto c. Nemo querit:
»Quid²²⁰ si credidit se contrahere cum virgine et est corrupta? Dico
cum non esse promovendum, cum sit maritus corrupte, ut LI di. Qui 25
in aliquo etc.

An autem presbiteri cum suis uxoribus, ipsis in habitu laycali vel
in minoribus copulatis, dormire valeant, dubitatur. Pro isto dicitur
XXXI di.: »*Nicena*²²¹ *synodus* volens corrigere hominum vitam in
ecclesiis conmorancium, posuit leges, quas canones vocamus, in quorum 30
tractatu videbatur aliquibus introducere legem, ut episcopi, presbiteri,
dyaconi, subdyaconi cum coniugibus, quas ante consecracionem duxe-
runt, non dormirent. Surgens autem Phanucius confessor contradixit,
honorabiles confessus nupcias, et castitatem dicens esse cum propria
110r^b coniuge concubitum, swasit/que concilio, ne talem ponerent legem, 35
gravem esse asserens causam, que aut ipsis aut eorum coniugalibus
ocasio fornicacionis existeret. Et hoc quidem Phanucius, licet nupciarum
esset inexpertus, exposuit, synodusque laudavit sententiam eius et
C 114r nichil ex hax parte sancivit, sed hoc / uniuscuiusque voluntate, non
necessitate, permisit. « *Ubi dicit glossa*: »Ergo²²² unus potest contradicere 40

05 dic: dicit M — *Extra om. C* — 07 sacrum: sacrorum CM: sacrorum in sacrum
corr. in U — 08 accedere om. U — 10 I Thymotei III: I Thymotei III UM — ergo
om. U — 11 ad Thytum: ad om. UM — 12 presbiteros: prespiteros U — 14 scilicet
om. U — Si autem: Si enim U — 15 preiudicat: predicat M — 18 De clericis
coniugatis, Sane: De clericis qui, Sane U — 19 corrumpit: percorrumpit U — 22
Debitum om. U — tytulo, c. unico libri VI: tytulo et unico c. l. VI M — 23 Et
Bartholomeus Brixiensis: Bix M — 25 corrupte: corrupte mulieris U — 26 etc. om.
C — 27 An: Alii M — ipsis: sic ipsis M — 33 dormirent: dormierunt M — contra-
dixit: dixit M — 34 propria: proprio U — 35 talem om. M — ponerent: pone-
ret U — 39 sancivit: sanxivit C — hoc: hoc in Fr. — 40 contradicere: tradicere M

01 toti universitati, si habet rationabilem causam, nam sententia unius
potest trahere alios ad partem suam, ut ibi.

Alius autem dicitur sacerdos, ut in dicto c. Dominus / declaravit, M 119r
scilicet solo sacramento, non autem verax, »sicut²²³ fuit pontifex
05 Cayphas, persecutor unius et veri summi sacerdotis. « Et de illo dicitur
I q. I »*Vilissimus*²²⁴ computandus est, nisi precellat sciencia et sanctitate,
qui est honore prestancior. « Unde *XXXII di. § Porro dicitur*:
»Sciendum²²⁵ vero est, quod canones apostolorum (quorum auctoritate
Orientalis et ex parte Romana utitur ecclesia) et insignis Cyprianus
10 martir et LXXX episcopi cum eodem baptisma hereticorum lavaerum
dyaboli appellant. « Sic dicit *Crisostomus De imperfecto Malhei VII*:
»Audi²²⁶, qui doctus es ab hereticis, putas te eruditum. Raptus es, non
eruditus. Et baptizatus ab eis putas te cristianum / factum. Devoratus 140v^a
es, non salvatus. Nam luporum devorare est, non salvare. « Pro eis
15 facit, quod dicit *glossa c. Imperatores XI q. ultima sic*: »Sicut²²⁷ enim
nostri sacerdotes exsufflant in baptismo dyabolum, sic sacerdotes
hereticorum Cristum. « Ad hoc *XXIII q. IIII Quando, ubi Augustinus*
vocat eos »dissipatores²²⁸ ecclesie, flagellatores Cristi, exsufflatores
Cristi et blasphematores Cristi baptismi. « / C 114v

20 Alii autem, ut patet in dicto § *Porro*,²²⁹ sicut Stephanus et Cornelius
martires et pontifices Romani et Augustinus in libro De baptismo,
affirmant baptismum sive ab heretico sive a scismatico tamen ecclesie
more celebratum ratum esse. Loquitur autem Augustinus cum suis
maxime in casu necessitatis, cum subditur in dicto §: »Subito²²⁹ enim
25 morituro, dum forte catholicus non invenitur, sancius est ab heretico
baptismi sacramentum sumere quam in eternum perire etc. Ideo
ceteris paribus sancius est a meliori recipere baptismum et catholico
(dictum est igitur supra *secundum Apostolum*, quoniam »nisi²³⁰ venerit
discessio primum etc.) intantum, quodsi non esset sacerdos catholicus,
30 sed avarus, symoniacus, *secundum Thomam*²³¹ baptizare potest quilibet
alius fidelis. Ad hoc optime facit *glossa c. Baptizandis I q. I, ubi querit*:
»Quid²³² si sacerdos nullomodo vult baptizare, nisi ei detur peccunia? / 110v^b
Dicunt, quod si baptizandus adultus est, nichil ei debet dare, quia sola
fides ei sufficit, De cons. di. IIII Baptismi. Si est puer, baptiset eum
35 offerens, vel pater vel mater. Sed si illi ita debiles sunt vel nesciunt
formam baptismi, vel nullus est alius, qui baptiset in necessitate, non
ideo danda est peccunia et committenda symonia, potius permittatur
mori sine baptismo. Argumentum dicti c. Baptizandis et c. Placuit. / Ego C 115r
tamen potius darem peccuniam quam eum sic dimitterem mori, licet
40 sic non deberem facere. «

04 non autem: non anima M — 05 et veri: et om. U — 07 Porro dicitur: Porro,
et dicitur M — 09 Orientalis: originalis M — et insignis: etiam et insignis U;
etiam insignis M — 11 appellant: appellarent C — 13 baptizatus ab: inbaptizatus
ex M — 14 devorare est: est devorare M — 15 facit: est M — XI q.: IX q. U —
enim nostri: nostri enim M — 16 exsufflant: sufflant M — in baptismo: in bap-
tismum U — 20 ut patet: utque U — 23 ratum esse: ratum esse etc. C — 27
baptisma: baptismum U — 29 primum om. U — 31 facit: dicit M — ubi querit
om. U — 32 nullomodo: ullomodo CM — 36 formam bis U

M 119v Quo autem ad confeccionem, secundum quod potest haberi de 01
canonibus; aliter est dicendum de ecclesiastico peccatore sacerdote, qui
ab inicio rite et debite intravit per ostium et ordinatus est, licet postea
factus / sit malus per lapsum, in peccato adhuc occulto et intra ecclesiam
existens numero licet non merito, sicut Iudas ante Domini sui prodicio- 05
nem manifestam, et aliter dicendum est de heretico et ab inicio intus
occiso per symoniam nil recipiens nisi malediccionem et lepram, ut
magis infra patebit, et de manifesto preciso et scismatico, sicut fuit
111r^a Iudas post Domini sui / tradicionem appertam. Ista distincio potest
haberi ex § *Hec igitur*²³³ et c. *Sicut Christus I q. 1.*²³⁴ 10

De primis potest intelligi Augustinus et sui sequaces, dicentes, quod
mali conficiunt sacerdotes, ut in c. *Intra catholicam*²³⁵ et in c. *Sicut
Christus*²³⁴ in principio et in concordanciis. Et ad istum sensum loquitur §
Cum vita I q. 1²³⁶ et c. *Sacerdotes*.²³⁷ Et quod communiter dicitur, quod
non conficit digne malus sacerdos sive meritorie, quia effectum salutis 15
non confert ei, quem merita faciunt indignum, potius inpletur in eo
illud *Apostoli* » qui²³⁸ manducat corpus Domini et bibit sanguinem indigne,
iudicium sibi manducat et bibit«. Et sic dicunt iura, quod talis suspensus
est quoad se, licet non quoad alios. Quantum ergo ad participantes
C 115v dicitur: / quod si offerat Deo malus et accipiat inde bonus? Tale cuique 20
est, qualis quisque fuerit, quia scriptum est »omnia²³⁹ munda mundis«,
et omnia in fide Cristi purgantur. Ad hoc I q. 1 *Nos dicimus*.²⁴⁰ Quando
autem sint participantes tales, quales et illi qui offerunt, eciam ipsis
non prosint, ut in dicto c. *Nos dicimus*.²⁴⁰ Unde dicit *Cirillus in epistola
ad Augustinum, quomodo Ieronimus in mortis articulo sit locutus*: »Heu²⁴¹
111r^b me, Domine, quid dicam! quot hodie sacerdotes te comedunt in altari
ut carnes pecudum et voluerum, ymmo peyus! Nocte / mulierum utuntur
actu turpissimum, et te mane masticando comedunt. Ubi, Domine,
latitas? Dormisne an vigilas? Est tibi hoc acceptum sacrificium? Est
hec oblatio, quam eligis? Exaudis preces eorum de celo et de sede 30
maiestatis tue? Vere si velles hoc sacrificium et libamen, mendax
fieres et socius peccatorum. Certe, Domine, si vera sunt, que locutus
es per os prophetarum, si iustorum solum supplicacionibus presto es,
si placent hec, tale impediendum est sacrificium, ne fiat. Unde hui-
usmodi sacrificium fit ad sacerdotis preiudicium et dampnacionem, 35
nec, pro quibus fit, prodest. Ymmo, ut verissime dicam: qui vitam talis
sacerdotis agnoscit et eum pro se celebrare facit, fit eiusdem peccati
consciens nec non et pene particeps.« / *Hec ille.*

C 116r Ideo dicitur *XXXII di. § Porro*: »In²⁴² tantum obsunt eis, ut vero
ydolatre sint, cum talibus (scilicet sacerdotibus) et ordinacionum et 40
sacramentorum confeccio, et aliter, quam permissum est scienter
suscepicio vehementer a sanctis canonibus prohibeantur. Ayt enim
Samuel propheta: ,Quoniam peccatum ariolandi est repugnare et quasi

03 ostium: hostium C — 06 est om. CM — 10 Hec igitur: Hec Et igitur M: Hoc
igitur Fr. — 14 Et quod... sacerdos om. U — 17 illud: id M — 23 offerunt:
afferunt U — eciam: et U — 24 prosint: prosunt C — 29 tibi hoc: hoc tibi
M — 31 libamen: velamen M — 37 eiusdem: huiusmodi M — 43 quasi om. U

01 scelus ydolatrie nolle acquiescere. Agentibus igitur vel suscipientibus
hec sacramenta obsunt, nisi sola / morte interveniente /, utpote ne 111v^a
sine baptismo vel comunione quilibet humanis rebus decedat. Hec M 120r
de malis catholicis, qui intra ecclesiam sunt, ut in dicto § *Porro*.

05 De symoniacis autem et fornicatoribus scilicet notoriis, utputa per
propriam eorum confessionem in iudicio factam vel per sentenciam vel
per rei evidenciam, ut quia publica argumenta super terram gradiencia,
sicut sunt pueri sive concubina, ita se exhibent conspectui hominum,
quod nulla possunt tergiversacione celari, ut dicit *Raymundus in Summa*.^{242a}
10 *Concordat Extra De vita et honestate clericorum, Vestra*²⁴³ et c. *ultimo*.²⁴⁴
De huiusmodi ergo sacramentis dicit *Gregorius XXXII di. § Verum,*
scribens Rudolfo et Berthulfo ducibus inter cetera: »Officium²⁴⁵ symoni-
corum et in fornicacione iacencium scienter / nullomodo recipiatis, et C 116v
quantum potestis, tales a sanctis ministeriis, ut oportuerit, prohibeatis.«
15 Sic dicitur *3ⁱⁱ Regum II*,²⁴⁶ quod rex Salomon deposuit Abiathar et
pro eo posuit Sadoch sacerdotem. Sic adhuc invenitur in multis partibus,
quod quam cito sacerdotes deprehenduntur in fornicacione, adulterio
sive alio crimine, quod communitas eos reicit et expellit et nonnunquam / 111v^b
eciam punit, ut dicitur *X q. 1 in glossa, quod* »clerici²⁴⁷ concubinarij
non debent comedere bona ecclesie« nec est eis offerendum. Sic dicit
Hostiensis in Summa super 3° Decretalium in tytulo De decimis, quod
»si²⁴⁸ clericus non fecerit servicium, ut debet, aut notorius fornicator
sit, laycus non tenetur dare decimas illi. Argumentum *Extra De cohabi-
tacione clericorum et mulierum, Tua, et c. ultimum*«, quia alias esset
25 particeps peccatorum huiusmodi sacerdotum. *Concordat Extra De
officio delegati, c. 1 in textu et in glossa*.²⁴⁹ Et »si²⁵⁰ episcopi consenserint
pravitatibus fornicariorum sacerdotum, datur principibus secularibus
licencia, ut eorum feminas mancipent servituti et ipsos fornicatores ab
officio deponant«, ut *XXXII di. Eos qui*. Et episcopos si non correxerit
30 pro excessibus sacerdotes, ipsi patroni debent »hoc²⁵¹ auribus regis
intimare« et »per²⁵² seculares opprimi / potestates«, ut *XVII di. Nec* C 117r
licuit, et XVI q. ultima Filiis.

De symoniacis autem dicit *Augustinus I q. 1* »Sicut²⁵³ eunuchus
fuit, qui Ioseph comparavit, ita qui gratiam mercatur, vivum semen
35 non habet siccis genitalibus. Sicque quod ignis sacrificii, qui per LXX / 112r^a
annos Babilonice captivitatis sub aqua vixerat, extinctus est Anthiocho
Yasoni vendente sacerdotium, quod significavit ignem in Spiritu sancto
non lucere in symoniacis sacramentis«. Ideo dicitur *ibidem in § Quid*

02 utpote: utputa M — 03 comunione... decedat em.: comunione quibuslibet
humanis rebus decedat CM: comunione decedant decedant quibuslibet humanis
rebus decedat U — 04 intra: inter M — 06 per sentenciam: per om. M — 08
sicut om. M — 10 Vestra et: Vestra in M — 14 ministeriis: misteris UM — 15 3ⁱⁱ
Regum: 2ⁱ Regum M — 17 quam: tam M — deprehenduntur: deprehunduntur
C — 19 eciam om. M — ut: unde CM — clerici concubinarij: clerici et concu-
binarij M — 23 decimas: decimam CM — 27 fornicariorum: fornicatorum M — 28
licencia om. M — 29 Eos qui: Eos qui et XVI q. ultima Filiis U — 31 Nec licuit:
Non licuit M: in C Nec om., postea tamen additum — et XVI q. ultima Filiis om.
U: in C om., postea tamen additum — ut... Filiis: ut XVII di. et XVI q. ultima
Filiis, Non licuit M — 35 LXX: triginta U — 37 vendente: vendenti U — 38 Quid
in hiis: Quid om. U

in hiis, quod huiusmodi sacramenta »falsa²⁵⁴ sunt quantum ad effectum, 01
quia non possunt in cordibus hominum gignere vel accendere celestem
graciam. « Ideo dicit *Crisostomus in suo Dyologo l. III c. V:* » Illud²⁵⁵
est misterium, sine quo nec salus nec ea, que bona sunt promissa divina,
redduntur. Nemo enim valebit ingredi in regnum celorum nisi ex aqua 05
renatus et spiritu, et qui non manducat carnem Domini et bibit eius
saguinem, non habebit vitam eternam, que per nullius alterius quam
sancti efficiuntur manus sacerdotis « etc.

M 120v De hereticis / autem et scismaticis dicit *glossa c. Nos dicimus I q. 1:*
» Si²⁵⁶ veritate duce regimur, non est Christi corpus, quod hereticus 10
conficit. « Ad hoc *XXIII q. I Scisma, ubi dicit Pelagius papa:* » Non²⁵⁷
est Christi corpus, quod scismaticus conficit, si veritate duce dirigimur. «
112r^b Ubi / dicit *glossa, quod »Iohannes²⁵⁸ Faventinensis intellexit hoc ad
O 117v litteram «, / quia secundum glossam c. Nos dicimus²⁵⁹ supra hoc sacra-
mentum est sacramentum unitatis, ut *De cons. di. II Qui passus,*²⁶⁰ 15
sed extra unitatem ecclesie confici non potest, *I q. 1 Extra ecclesiam*²⁶¹
*et c. Sacerdotes.*²⁶² Ideo dicit Salvator *Iohannis XV:* » Sicut²⁶³ palmes
non potest ferre fructum nisi manserit in vite, sic et vos, nisi in me
manseritis. « *Et sequitur:* » Quia²⁶⁴ sine me nichil potestis facere. «*

Ad constitutionem enim sive perfeccionem cuiuslibet rei duo requi- 20
runtur, scilicet materia et forma, comprehendendo sub materia efficien-
tem et sub forma finem. Principale autem efficiens confeccionem
ewkaristie sive corporis et sanguinis Christi est Christus verus Deus et
homo, ministeriale autem est sacerdos. Ideo dictum est *supra secundum*
Crisostomum, quod per » nullius²⁶⁵ alterius quam sancti efficiuntur manus 25
sacerdotis. « Unde dicitur *Extra De Summa Trinitate, Firmiter, § Una:*
» Hoc²⁶⁶ utique sacramentum nemo potest conficere, nisi sacerdos,
qui rite fuerit ordinatus secundum claves ecclesie, quas ipse concessit
apostolis eorumque successoribus Iesus Christus. « Sed secundum quod
dicitur *I q. 1 » Quisquis²⁶⁷ per pecuniam ordinatur, ad hoc, ut fiat here- 30
ticus, promovetur « et lepram accipit, ut ibi in c. *Cum ordinaretur,*²⁶⁸
112v^a et spiritum mendacii accipit, ut ibi in c. *Gracia,*²⁶⁹ et male/diecionem
et dampnacionem, ut ibi in c. *Qui perfeccionem,*²⁷⁰ et » sacerdos²⁷¹ non
est, sed inaniter tantummodo dici concupiscit «, ut ibi in c. *Quicumque.**

Materia autem, circa quam, secundum doctores est panis triticeus 35
C 118r non fermentatus, id est panis azimus. Et *secundum Gwilhelmum [de*
Monte Lauduno in pane fermentato conficit ecclesia Orientalis, et
secundum eum » absurdum²⁷² esset dicere, quod ideo dampnaretur «
etc. ut ibi, et vinum aqua mixtum, non acetum nec agresta nec botros
bene maturus, in quo est vinum. Poterit autem fieri de vino puro sine 40

01 sacramenta: sacramentis M — 08 etc. om. C — 09 et om. M — 10 Christi
corpus: corpus Christi M: Cristi om. U — 11 papa om. U — 13 glossa, quod om.
U — 14 hoc sacramentum... passus om. U — 15 Qui passus: Quia passus Fr. — 16
confici: conferri M — 17 Sacerdotes: Sacerdos U — 18 sic... sequitur om. M —
sic et vos: sic nec vos UC — 20 constitutionem: constituendum U — 21 compre-
hendendo... forma om. U — 23 Cristi: Iesu Christi M — 24 Ideo: Sicut M — 26 De
Summa Trinitate: De Summa Trinitate et fide catholica U — 27 utique: itaque
M — 28 claves: canones M — 34 dici om. U — 35 triticeus: triticus M — 36 Et
secundum Gwilhelmum: Et Gwilhelmus U — 38 eum om. M — 39 botros: botrus CM

01 aqua, licet fieri non debeat, sed non e converso, ut dicit *Gwilhelmus ubi*
*supra. Ad hoc De cons. di. II Cum omne,*²⁷³ ubi dicitur, quomodo quidam
lac pro vino dederunt. Et sic de aliis, que ibi reprobantur.

Forma a Cristo instituta panis sunt hec verba necessaria tantum
05 » hoc²⁷⁴ est corpus meum. « Hoc verbum enim quod est coniunctio
causalis, est de congruitate. Super forma sanguinis sunt opiniones;
dicunt quidam, quod hec tantum sunt de forma seu de substantia
» hic²⁷⁵ est sanguis meus. « Alii dicunt, quod ymmo usque ad » remis-
sionem²⁷⁶ peccatorum « totum inclusive. Et / quia sunt solempnes opinio- 112v^b
10 nes, nullus audet precipitare eleccionem, quare melius totum dicitur
de forma, quia pars comprehenditur sub toto. *Hec Gwilhelmus²⁷⁶ ubi*
supra.

O Deus, ad quid devenimus, quod in hiis arduis certitudinem / nesci- M 121r
mus, sed in opinionibus fundamur, cum tamen, ut dictum est supra,
nichil est fragilius eo, quod in sola opinione hominum consistit! Si
igitur esset sacerdos rite ordinatus et debita materia presupposita et
non applicaret debitam formam verborum cum intencione debita, vel
sciens / se in mortali crimine constitutum propter » facinoris²⁷⁷ conscien- C 118v
ciam, peractis ceteris circumstanciis, celebrare se fingeret suppressis
20 verbis, quibus conficitur «, planum esset, quod non conficeret, ut *Extra*
De celebratione missarum, De homine.

Finis autem est, » ut²⁷⁸ sumant sic et dent ceteris. « Ad hoc enim
Christus instituit — videant hic sacerdotes, celebrantes ex sola consuetu-
dine vel propter necessitatem, quia oportet eos celebrare, quia cottidiani
25 vel cappellani seu ebdomadarii, vel quia funus sive sponsa, vel quia
se obligant ad XXX requiem sine / intervallo, vel ex alia causa sinistra, 113r^a
non ut Deum placarent, se et fideles Christi cibarent, sed potius adhuc
repellent maledicuntque communicare volentes et sanguinem Christi
sub specie vini ipsis dare denegantes. Videant, an finis debitus iste
30 dici potest, et quid valeat dici illud, quod non sortitur finem suum
debitum. Frustrum enim dicitur calciamentum cuius non est calciacio,
sic medicina dicitur frustra non inducens sanitatem.

Ideo dicit *Apostolus I Corinthiorum V* » cum²⁷⁹ huiusmodi non cibum
sumere «, scilicet » qui²⁷⁹ fornicator aut avarus (et sic de aliis) nomi-
35 natur «, et *II Iohannis c. unico* » neque²⁸⁰ recipere in domum nec ave-
dicere «, et *II Thessalonicensium ultimo* » hunc²⁸¹ notate et ne commiscea-
mini cum illo, ut confundatur «, et *Mathei XVIII* esse debet » sicut²⁸²
ethnicus et publicanus «, quia ut dicitur *Mathei V* » ad²⁸³ / nichilum valet C 119r
ultra, nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. « » Neque,²⁸⁴
40 ut dicitur *Luce XVIII in fine,* » in²⁸⁴ sterquilinum utile est «, quia hec
dicit Dominus *Ozee III:* » Separatum²⁸⁵ est convivium eorum «, ubi
dicit *Lyra* » id est²⁸⁶ excommunicatum «, » quia²⁸⁷ sacrificia / eorum 113r^b
tanquam panis luctus; omnes qui manducant ea contaminabuntur «

01 licet fieri: licet sine M — non e converso: non om. U — 06 Super: Supra M — 19
fingeret: fingitur U: fugeret M: fingit Fr. — 22 Finis bis U — dent: dant M:
dentur U — 25 ebdomadarii: ebdomodarii U — funus: sumus M — 26 se obligant:
obligant se U — 27 Cristi: cristiani M — 28 maledicuntque: maledicunt U — et
om. U — 29 finis: fratres M — 30 finem: fratrem M — 31 calciacio: calcacio
C — 35 unico: uno CM — 40 quia hec: que hoc M

Osee IX. Ideo dictum est supra in § Verum »nullomodo²⁸⁸ recipiatis«, 01
unde glossa c. Qui vult, De pen. di. VI dicit,²⁸⁹ quod eciam in necessitate
non sunt petendi sacerdotes ab unitate ecclesie propter aliquam culpam
divisi. *Allegat dictum § Verum.* Ideo dicitur in glossa c. Si fuerit I q. I,
quod »in sacramento²⁹⁰ eukaristie dicimus, quod de manu heretici 05
sumendum non est«. *Allegat XXIII q. I c. ultimum, ubi vult Gregorius,*
quod »pocius²⁹¹ est mortem arripere quam de manu heretici communio-
nem accipere«, sicut ponit exemplum ibidem de quodam nomine Berun-
gulus, qui ita fecit, ut ibi patet. Ad idem dicit Ciprianus in epistola
contra hereticos, et ponitur I q. I »Si quis«,²⁹² inquit, »de ecclesia heretica 10
presumpcione exierit, a semetipso dampnatus est. Cum huiusmodi secun-
dum Apostolum nec cibum quidem debemus / accipere. Declaratur
hoc in libro Regnorum, ubi cum homo Dei ad Ieroboam missus esset,
qui peccata sua exprobraret atque ulcionem futuram predicaret, panem
apud illum edere et aquam bibere prohibitus est, quod cum non custo- 15
disset, divina sententia inde rediens, morsu leonis in / itinere interiiit.
An debet quisquam dicere sacramentum salutare et gratiam celestem
comunem cum hereticis esse posse, cum quibus nec terrestris cibus
nec secularis potus debet esse communis? Constat autem oleum, unde
baptizati tinguntur sanctificari et eukaristiam fieri apud illos omnino 20
non posse, ubi spes nulla est et fides falsa, ubi omnia per mendacia
geruntur. Nam hereticus more symearum, que, cum homines non sint,
formam humanam imitantur, vultum catholice ecclesie et auctoritatem
fidei et veritatem vendicat, cum ipse nec in ecclesia sit, benedicat, cum
a Deo sit maledictus, vitam pollicetur, cum sit mortuus, Deum invocat, 25
cum sit blasphemus, sacerdocium aministrat prophanus, ponit altare
sacrilegus. Ad hec omnia accedit et illud malum, ut antistites dyaboli
audeant eukaristiam facere, et cum nec sanctificari oblatio illic possit,
ubi Spiritus sanctus non sit, nec cuiquam Dominus per eius preces et
orationes prosit, qui Deum ipse violavit. Si enim qui ecclesiam violant 30
ethnici et publicani habentur, multo magis rebelles et hostes, / falsa
altaria et illicita sacerdocia, et sacrificia sacrilega et omnia adulteria
fing(entes), inter ethnicos et publicanos necesse est ut computentur,
quos omnes constat a caritate atque unitate ecclesie catholice recessisse.
Ergo omnia quecumque faciunt heretici carnalia sunt et inania et falsa, 35
ita ut nichil eorum, que illi gesserint, a nobis probari debeat. Non statim
suscipienda sunt et assumenda, que iactantur in Christi nomine, sed que
geruntur in Christi veritate. Quomodo enim perficere, que agunt, aut

01 Verum: VIII M — 02 dicit om. U — quod eciam: quod et U — 04 Verum:
VIII M — glossa om. U — 06 vult: dicit M — 08 accipere: acquirere U — 10 Si
quis: C in his verbis interruptum habet textum. Totus Cypriani locus in hoc codice
deest, vacat tamen brevissimum spatium; continuationem textus in C vide p. 51 — inquit:
inquit M — de ecclesia: ad ecclesiam M — 11 exierit: exierunt M — 12 nec: non
U — 14 predicaret: predicaret U — 16 inde: tamen M — 17 An debet em. sec. Fr.:
Audebant UM — 20 tinguntur: in M supra lineam add. unguntur — omnino om. U —
24 in om. U — 25 pollicetur: pollicetur M — 26 sacerdocium: sacrificium U —
27 antistites dyaboli audeant: antistes dyaboli audeant U: antistes dyaboli audeat
Fr. — 28 sanctificari: sacrificari M — 30 violavit: violat U — 32 sacerdocia
om. U — sacrilega: sacrilegia M — 33 fingentes em. sec. Fr.: fing. UM: in M
pro ommissis litteris vacat spatium — 38 aut om. M

01 inpetrare aliquid illicitis conatibus a Deo possunt, qui contra Deum,
quod non eis licet, moliantur? Quare qui hereticis et scismatibus patro-
cinantur, censura divina in eorum probantur facinore et penis non
solum duces et auctores, sed eciam particeps desti(nari), nisi se a com- 05
munionem malorum separaverint precipiente Domino per Moysen:
»Separamini a tabernaculis hominum istorum durissimorum et nolite
tangere de omnibus que sunt in eis, ne simul pereatis in peccatis eorum.«
Et quod conminatus Dominus per Moysen fuerat, implevit, ut qui se
a Chore et Datan et Abyron non separassent, / penas statim pro inopia 114r
10 communionem solverent. Sicut eciam per Osee prophetam Spiritus sanctus
testatur dicens: »Sapientia eorum tanquam panis luctus; omnes qui
manducant ea contaminabuntur«, docens scilicet et ostendens Dominus
omnes omnino cum autoribus supplicio eorum coniungi, qui fuerint
peccatis eorum contaminati.« *Hec ibi Ciprianus in epistola de verbo*
15 *ad verbum.*

Ad idem dicit Ieronimus I q. I »Maledicam²⁹³ benedicciones vestras«,
hoc est: quicquid a vobis benedicetur, per me erit maledictum.« *Ad*
idem XXIII q. IIII »Recedite²⁹⁴, exite / inde, et immundum ne teti- M 122r
geritis«. Item Ieronimus in Amos prophetam c. V, et ponitur I q. I »Odit²⁹⁵
20 *Deus sacrificia hereticorum et a se proicit, et quociensecunq; in nomine*
eius / congregati fuerint, detestatur fetorem eorum et claudit nares C 119v
suas«. Item Crisostomus De imperfecto Mathei super isto »Attendite²⁹⁶
a falsis prophetis« etc. inquit: »Sed²⁹⁷ forte dicis: quomodo possum
illum dicere non esse cristianum, quem video Cristum confitentem,
25 *altare habentem, sacrificium panis et vini offerentem, baptsantem,*
Scripturas sanctas legentem, omnem ordinem sacerdocii habentem?
Hoc audi/responsum, quoniam et symea omnia membra hominis habet 114r
et per omnia hominem imitatur. Numquid propterea dicenda est homo?
Sic et heresis omnia signa ecclesie habet et imitatur, sed non sunt
30 *ecclesie. « Et sequitur: »De²⁹⁸ hereticis cristiani loquitur Cristus fugiendis,*
qui a foris in scemate cristiani videntur, ab intus autem confessionis
efficacitate gentiles. Et isti magis periculosiores sunt quam illi Iudayoi,
quoniam illi quidem reiecti ab apostolis et notati extra conventum
cristianorum erratici vagabantur et furtim quosdam corrumpebant
35 *incautos, isti autem quasi fundati cristiani et ecclesias suas habentes.*
Et quid dicam? Ecclesias eciam palam regentes cum libertate sub-
vertunt. « Et sequitur: »De²⁹⁹ quibus lupis Apostolus: »Scio«, inquit
,quia post discessum meum intrabunt lupi rapaces in vos, non parentes
gregi, et ex vobis ipsis exient perversa loquentes, ut adducant dyscipulos
40 *post se. « Ideo idem Mathei XXIII super isto »Ierusalem³⁰⁰, Ierusalem,*
que occidis prophetas« inquit: »Hic³⁰¹ intelligite semper ecclesiam, que

01 qui... moliantur: qui quodam moliantur M — 04 destinari em. sec. Fr.: desti
(pro ommissis litteris vacat spatium) M: destituantur U — 06 a om. U — 09 so-
parassent... solverent: separassent... solveret Fr. — 12 scilicet om. M — 13 omnes:
orans M — 14 in epistola: ubi supra U — 16 in verbis Ad idem iterum C incipit;
vide p. 50 — 18 Recedite: Secedite U — 19 prophetam: propheta M — 22 isto om.
U — 24 confitentem: conficientem U — 29 heresis: hereses UC — habet: habent
UC — imitatur: imitantur UC — non sunt ecclesie: non sunt propterea dicendo
ecclesie U — 31 cristiani em.: Cristi UCM — 34 vagabantur: fagabantur U: vaga-
bantur C — 38 in vos: et vos M

dicatur civitas pacis, cuius fundamenta posita sunt super montes 01
Scripturarum. Sicut ergo illi Iudei spirituales egressi crediderunt in
114v^a Cristum, illi autem, qui erant / Ierusalem corporalis, manentes in
corporali Iudaysmo, persequentes spirituales Iudeos, id est apostolos
C 120r ceterosque ex circumcissione credentes; sic et de ista nova Ierusalem, / id
est de ecclesia, qui spirituales cristiani fuerunt, relicta corporali ecclesia,
quam perfidi occupaverunt violencia, exierunt ab illis. Magis autem
exierunt a nobis, sicut Iohannes exponit. Ille enim de ecclesia exire
videtur, non qui corporaliter exit, sed qui spiritualiter veritatis funda-
menta ecclesiastice relinquit. Nos enim ab illis exivimus corpore, illi 10
autem a nobis animo. Nos ab illis exivimus loco, illi a nobis fide. Nos
apud illos reliquimus fundamentum parietum, illi apud nos reliquerunt
fundamenta Scripturarum. Nos ab illis egressi sumus secundum aspectum
hominum, illi a nobis egressi sunt secundum Dei iudicium. Et illi corpo-
rales cristiani persecuntur nos spirituales. »

Et de isto, quomodo lupi persecuntur oves et quomodo debeat 15
cognosci lupus, pulchre dicit *idem Mathei VII super isto* »a³⁰² fructibus
eorum« etc. De imperfecto³⁰³. Et de illo dictum est in Conclusionibus de
materia sagwinis.

Vos igitur, sacerdotes, qui symoniace intrastis et a symoniaco forte 20
ordinati sive liniti maxime / scienter, non oportet multum gloriari / de
114v^b huiusmodi honore et linicione exteriori, quia si ille ius consecrandi
M 122v non habuit, iste ex olei infusione nichil consecracionis accepit, ut *LXVIII*
di. § Quid ergo,³⁰⁴ ideo pocius dolere et penitere et a summo pontifice
reconciliacionem et dispensacionem petere, quia secundum quod dicitur 25
1 q. 1 »In³⁰⁵ ecclesia Dei, que corpus Cristi est, aliter nec rata sunt
sacerdocia nec vera sunt sacrificia«, (*glossa*: » quantum³⁰⁶ ad habendam
rem sacramenti et licitam executionem«), nisi in proprietate sue
nature / verus nos pontifex reconciliet«. Unde dicit *Apostolus Actorum*
C 120v *XX*: »Attendite³⁰⁷ vobis et universo gregi, in quo Spiritus sanctus 30
posuit vos episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo«,
quia secundum quod dicitur *Romanorum VIII* »Deus,³⁰⁸ qui iustificat;
quis est, qui condempnet?« Quoniam »diligentibus³⁰⁹ Deum omnia
cooperantur in bonum« etc.

»Probacio³¹⁰ autem dileccionis est exhibicio operis« secundum Gre- 35
gorium. Ideo secundum *Ambrosium in Sermone* »mendacium³¹¹ est
sacerdotem se profiteri vel clericum et contraria huic ordini operari.
Et sic *Actorum XXIII, cum dicebant Paulo* »summum³¹² sacerdotem
115r^a Dei maledicis?«, dixit *Paulus*: »Nescivi,³¹³ fratres, quia princeps / est
sacerdotum«, quo dixit: opera sacerdotis non video in eo, quia »contra³¹⁴ 40
legem iubet me pereuti«, ut *ibidem*. Quare dicitur *Apokalipsis II*:
»Habeo³¹⁵ adversus te pauca, quia caritatem tuam primam reliquisti.

07 perfidi: per fidem M — 11 animo om. U — 12 reliquimus: relinquimus M —
reliquerunt: relinquerunt M — 13 aspectum: aaspectum M — 14 sunt om. M —
16 debeat: debet M — 19 sagwinis: sangwinis etc. M — 20 symoniace: symo-
niaci M — 23 consecracionis: consecracione U — 27 sacerdocia nec vera sunt
om. C — 29 reconciliet: reconciliet M — 32 Romanorum VIII: Rom. VII U:
Romanos XIII M — 35 secundum Gregorium om. U — 37 sacerdotem se: se sacer-
dotem C

01 Memor esto itaque, unde excideris, et age penitenciam et prima opera
fac«, quia dicit Dominus *Ieremie VI*: »State³¹⁶ super vias et videte, et
interrogate de semitis antiquis, que sit via bona, et ambulate in ea,
et invenietis refrigerium animabus vestris. «

05 Et de istis semitis sacerdotum, quod Cristi vita, sufficienter dicitur
in ewangeliiis Mathei V, X et in Apostolo ad Thymotheum et ad Thytum,
ut eciam supradictum est ibi »unius³¹⁷ uxoris vir«.

Quantum autem ad ius canonicum, humanum sive positivum, quis
habeat dispensare eum symoniaco in ordine vel in beneficio, *vide glossam*
10 *magnam c. Quod / translacionem, Extra De renunciacione*,³¹⁸ et *De simonia*, C 121r
*Tanta*³¹⁹ et *c. penultimum*³²⁰ et *Boechium De temporibus ordinacionum*
super c. Consultacioni, ubi dicit inter cetera, quod » cum³²¹ illo, qui est
ductus ignorancia probabili et non supina, per discretum prelatum
poterit dispensari. Quia et ordinati ab hereticis dispensative admittuntur
15 in ordinibus, ut *Extra De ordinatis ab episcopo, qui resignavit episcopatu*
vel excomunicato, c. I et II. «

De servitoribus autem symoniacorum vide in *Speculo / aureo, quod* 115r^b
» quando³²² notorium est per confessionem propriam in iudicio factam
aut per sentenciam iudicis aut per evidenciam facti aliquem esse symo-
niacum, familiares illius, si impendunt ei suum servicium in hiis, que
20 spectant ad huiusmodi tytulum per symoniam acquisitum, sive in
spiritualibus, ut induendo eum pontificalibus, portando crucem aut
curvaturam ante eum, et alia quecumque in ecclesia vel extra disponendo
vel ministrando ut archiepiscopo vel episcopo, vel eciam in temporalibus,
25 ut procurando bona mense episcopalis aut aliud quodeunque officium
vel servicium in sua curia exercendo, omnes tales peccant mortaliter,
quia participant in crimine symonie criminoso; secus est, / si procurarent M 123r
sibi sua bona patrimonialia vel in aliquo honesto servicio deservirent,
quod non esset racione symoniaci tytuli. Si autem sunt extra suam
30 familiam et tales persone, quarum requiritur consilium aut auxilium
active seu cooperative / ad aliquid faciendum, quod incunbit racione C 121v
huiusmodi beneficii sue tytuli, sicut sunt prelati et canonici ecclesie,
et alii, quorum interdum requiritur consensus, interdum consilium.
Et tales omnes, quocienscunque dederint consilium vel auxilium, aut
35 talem pro episcopo, canonico aut prelato receperint, sive eciam ab eis
illa, que racione huiusmodi tytuli conferunt, / susceperint, ut plebanias 115v^a
et alia beneficia ecclesiastica, aut auctoritatem audiendi confessiones
aut licenciam predicandi, sine dubio participes sunt symonie. «

05 quod: quia M — 06 in Apostolo ... ibi: ad Thymotheum et ad om. M: ad Thytum: ad
om. U: supradictum est om. U — 08 positivum: positum UM — 10 Quod: Quoad M —
11 ordinacionum: ordinacionis C — 12 est ductus: est om. M — 14 dispensari: dispensare
M — Quia: Et quia C — 15 in ordinibus: ab ordinibus C — 16 excomunicato:
excommunicato M: ex concor. C — 17 vide: dicitur CM — 19 facti: facto M — 22 in
spiritualibus: in om. U — 23 curvaturam: creaturam M — 24 in temporalibus: in
om. U — 25 ut: vel U — bona om. M — episcopalis: archiepiscopalis C: temporalis M —
28 sibi: isti U — deservirent: deservire C: om. M — 29 sunt extra: extra sunt M —
31 aliquid: aliquid UM — incunbit: cubit M — 32 et canonici: vel canonici U —
34 tales omnes: omnes om. U — quocienscunque: quocienscunque UC — dederint:
dederunt M — aut talem em. sec. *Speculum*: et talem UCM — 35 receperint: recepe-
runt M — 36 conferunt: conferuntur *Speculum* — susceperint: susceperunt M — ple-
banias: plebanis M